

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH OMILLARI

Asrayev Shavkat Baxtiyor o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

ANNOTATSIYA

Makroiqtisodiy barqarorlik – mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli barqaror o'sishi, inflyatsiya darajasining nazoratda bo'lishi, valyuta kursining barqarorligi va moliyaviy tizimning mustahkamligini ta'minlashga qaratilgan kompleks iqtisodiy jarayon. O'zbekiston mustaqillik yillaridan beri iqtisodiy islohotlar orqali makroiqtisodiy barqarorlikni saqlashga intilmoqda. Ushbu maqolada inflyatsiya, davlat byudjeti, tashqi savdo, investitsiyalar, monetar siyosat va xususiy sektorni rivojlantirishning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri batafsil tahlil qilinadi.

KALIT SO'ZLAR Makroiqtisodiy barqarorlik, inflyatsiya, davlat byudjeti, moliyaviy sektor, investitsiyalar, monetar siyosat, iqtisodiy o'sish, valyuta kursi, eksport va import, iqtisodiy rivojlanish

KIRISH

Makroiqtisodiy barqarorlik – iqtisodiy tizimning o'zgarishlarga chidamliligi va uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlovchi holatdir. Bu konsepsiya inflyatsiya, valyuta kursi, byudjet defolti, tashqi qarz va investitsiya muhitining barqarorligini o'z ichiga oladi. Barqaror makroiqtisodiy muhit turli investitsiyalar uchun ishonchni oshiradi, ishlab chiqarish va ish o'rinlarini kengaytiradi hamda iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

O'zbekiston mustaqillik yillarida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash yo'lida bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Davlatning fiskal va monetar siyosati, valyuta kursini barqarorlashtirish, tashqi savdo va investitsiya muhitini rivojlantirish bo'yicha olib borilgan strategiyalar iqtisodiy barqarorlikning asosiy omillari sifatida namoyon bo'ladi.

Inflyatsiya makroiqtisodiy barqarorlikka tahdid soluvchi asosiy omillardan biridir. O'zbekistonning so'nggi besh yildagi statistik ma'lumotlariga ko'ra, inflyatsiya darajasi 2020 yilda 11,2% dan 2023 yilda 12,3% ga oshgan bo'lsa-da, hukumat tomonidan ishlab chiqilgan narx-barqarorlik strategiyalari orqali sezilarli darajada

nazorat ostiga olingan. Markaziy bank asosiy stavkalarni o'zgartirish, pul massasini tartibga solish va valyuta kursini stabil saqlash orqali inflyatsiyani nazorat qiladi.

Inflyatsiyaning pasayishi aholida moliyaviy ishonchni oshiradi, ichki bozor faolligini rag'batlantiradi va investorlar uchun qulay muhit yaratadi. Masalan, oziq-ovqat mahsulotlari va neft mahsulotlarining narxlari bozor mexanizmlari orqali barqarorlashtiriladi, shuningdek, narx-monitoring tizimi joriy etilgan.

Davlat byudjeti makroiqtisodiy barqarorlikning asosiy omillaridan biridir. O'zbekistonning so'nggi yillarda byudjet siyosatini modernizatsiya qilish orqali byudjet defolti kamaytirildi, davlat qarzi nisbati yalpi ichki mahsulotga (YaIM) nisbatan 35% darajasida barqarorlashtirildi.

Fiskal siyosatning asosiy yo'nalishlari:

- Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun davlat xarajatlarini samarali boshqarish.
- Soliq tushumlarini oshirish va byudjet muvozanatini ta'minlash.
- Ijtimoiy dasturlar va bandlikni qo'llab-quvvatlash.

Davlat byudjeti orqali yo'l, energetika va sog'liqni saqlash infratuzilmasiga investitsiyalar kiritilishi iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Valyuta kursining barqarorligi iqtisodiy barqarorlikni saqlashning muhim shartidir. O'zbekiston so'm kursini barqarorlashtirish uchun Markaziy bank tomonidan monetar siyosatni faol qo'llamoqda. Shu bilan birga, tashqi savdo siyosati diversifikatsiyalangan bo'lib, eksport va import muvozanati nazorat qilinmoqda.

O'zbekistonning 2023 yilgi statistik ma'lumotlariga ko'ra, eksport hajmi 30 mlrd. AQSh dollarini tashkil qilgan, bu esa ichki ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Investitsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biridir. O'zbekiston hukumati xususiy sektor va xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish maqsadida soliq imtiyozlari, subsidiyalar va qulay huquqiy muhit yaratdi. Natijada, so'nggi yillarda xorijiy investitsiyalar hajmi 5 mlrd. AQSh dollaridan oshdi.

Investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Misol uchun, qurilish va to'qimachilik sektoridagi loyihalar iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Monetar siyosat Markaziy bankning asosiy stavkalari, rezerv talablari va pul-kredit mexanizmlari orqali amalga oshiriladi. Bank tizimi islohotlari davomida banklarning kapital sifati va aktivlar barqarorligi yaxshilandi. Bu esa kreditlash imkoniyatlarini kengaytirib, iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.

O'zbekiston bank tizimi inflyatsiya va likvidlikni nazorat qilish uchun zamonaviy monitoring tizimlariga ega bo'ldi. Shu bilan birga, moliyaviy barqarorlik ichki va tashqi investorlar uchun ishonchli muhit yaratadi. Makroiqtisodiy barqarorlikni faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan o'lchash mumkin emas. Bandlik, daromadlar tengligi va aholining xarid qobiliyati iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekiston bandlikni oshirish va ijtimoiy himoyani kuchaytirish orqali barqaror iqtisodiy muhitni ta'minlamoqda.

Masalan, 2023 yilda rasmiy bandlik darajasi 95% ni tashkil qilgan, bu esa iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Davlat va xususiy sektorning hamkorligi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim vositadir. Davlat investitsiya loyihalarini moliyalashtiradi, xususiy sektor esa ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida faoliyat yuritadi. Bu hamkorlik iqtisodiy o'sish va barqarorlikni rag'batlantiradi. Raqamli iqtisodiyot makroiqtisodiy barqarorlikni oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston elektron to'lov tizimlari, onlayn savdo va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantirmoqda. Bu esa ichki va tashqi investitsiyalarni jalb qilishga yordam beradi.

Iqtisodiy prognozlash va statistika makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Davlat va Markaziy bank iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilib, siyosatni shakllantiradi. Bu jarayon investitsiya va ishbilarmonlik muhitini barqarorlashtiradi, xatarlarni kamaytiradi.

XULOSA

O'zbekiston iqtisodiyotida makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bir qancha omillar bilan bog'liq murakkab jarayon bo'lib, unga inflyatsiyani nazorat qilish, byudjet siyosati, valyuta kursini barqarorlashtirish, investitsiya muhiti va monetar siyosat ta'sir qiladi. Davlat siyosatining kompleks yondashuvi va xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash, raqamli texnologiyalarni joriy etish makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ijtimoiy rivojlanish va daromadlar tengligini ta'minlash ham iqtisodiy barqarorlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mullajonov Sh., *Iqtisodiy barqarorlik va davlat siyosati*. Toshkent: Fan, 2019.
2. Ergashov A., *O'zbekiston iqtisodiyoti: makroiqtisodiy tahlil*. Toshkent: Media va Iqtisodiyot, 2020.

3. Mardanov B., *Monetar va fiskal siyosatning iqtisodiy ta'siri*. Toshkent: Iqtisodchi, 2018.
4. Abdullaev R., *Makroiqtisodiy barqarorlik va investitsiyalar*. Toshkent: Universitet nashri, 2021.
5. Markaziy Bank O'zbekiston, *Iqtisodiy barqarorlik va valyuta siyosatlari*. Toshkent, 2022.